

УДК: 001.817:[002.1+050](477)«19-20»

Олена Пастушенко,

канд. філол. наук, головний спеціаліст департаменту атестації кадрів МОН України

Динаміка розвитку дисертаційних досліджень книги і періодики в Україні (1992–2015)

Розглянуто дисертаційні дослідження книги і періодики за період незалежності України, проведено їх бібліометричний аналіз. Показано динаміку їх захисту, здійснено їх розподіл за галузями знань та спеціальностями. Особливу увагу приділено докторським дисертаціям, присвяченим теорії книги та періодики у галузі соціальних комунікацій, вирішенню актуальних питань інформаційного суспільства.

К л ю ч о в і с л о в а: дисертаційна активність, книга і періодика, бібліометричний аналіз, соціальні комунікації.

Проблеми книги, періодики постійно перебувають у полі зору дослідників різних спеціальностей. Це найбільш чітко проявляється під час бібліометричного аналізу авторефертів дисертаційних праць. Популярність такого об'єкта дослідження пояснюється значною роллю книги і періодики у соціокомунікаційних процесах суспільства. В усіх сферах соціуму вони виступають як носії знання, як рушійна сила розвитку його інтелектуального, духовного потенціалу.

Автореферати є досить зручним об'єктом бібліометричного аналізу, адже там у стислому вигляді подаються основні відомості, зокрема персоніфікуючі (автор, науковий керівник (консультант), офіційні опоненти); кваліфікаційні (кандидат, доктор наук); галузеві (найменування однієї з галузей науки); професійні (шифри наукових спеціальностей); часові (рік захисту); регіональні, науково-організаційні та інституційні (організація – місце підготовки, організація – місце захисту); статеві (чоловіча, жіноча стаття дисертанта); комунікаційні: ступінь включення в систему наукової комунікації через публікації, інші форми комунікаційних зв'язків (передусім наявність і кількість публікацій у наукових фахових виданнях та оприлюднення – участь у конференціях, семінарах, круглих столах). Крім того, автореферати розкривають міру новизни кожного дослідження, що дає змогу поповнити статистику змістовним аспектом галузі наукових знань, з'ясувати дисциплінарну специфіку та розвиток науки.

Бібліометричний, наукометричний аналіз дисертаційних праць сьогодні широко використовується у бібліотекознавстві. Його значення, пізнавальні можливості висвітлювалися у працях українських дослідників – Н. М. Кушнарєнко, А. А. Соляник, В. М. Шейко, Л. В. Глазунова, О. М. Кобелев, В. О. Ільганаєва, С. Г. Кулешов, В. С. Пашкова,

М. С. Слободяник, А. С. Чачко, О. Б. Борисова, Л. А. Литвинова, Т. М. Костирко, Л. Й. Костенко, О. І. Жабін, Є. О. Копанєва, Т. В. Симоненко, а також російських – О. М. Зусьман, О. В. Пенькова, Л. М. Михєєва, Т. В. Клапіюк, Т. В. Захарчук, І. В. Лукашов, А. В. Табачников, Н. М. Кабанова та ін.

Водночас аналіз дисертаційних досліджень книги і періодики як комунікаційних чинників у різних спеціальностях поки що не став предметом спеціального вивчення, хоча у наукознавстві є приклади аналізу міждисциплінарних досліджень складних об'єктів науки. Для українського книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства такий підхід є особливо важливим, адже відчизняні книга і періодика у повноті свого історичного розвитку почали досліджуватися лише у роки незалежності, коли відбулася деідеологізація суспільства і Україна побудувала свою систему атестації кадрів вищої кваліфікації.

Актуальність даного дослідження зумовлюється ще й тим, що книги, газети, журнали були об'єктом аналізу переважно філологічних, історичних, педагогічних наук. Але ж з 2007 р. відкрилася галузь науки «соціальні комунікації», де також широко висвітлюються питання історії, теорії і практики книги, періодики, книговидавництва, книгорозповсюдження, редакційно-видавничої діяльності, інших аспектів існування книги і періодики у гуманітарній сфері суспільства.

Мета статті – з'ясувати динаміку та основні бібліометричні показники дослідження книги і періодики у системі підготовки кадрів вищої кваліфікації за період 1992–2015 рр., розкрити процес дослідження книги у різних наукових галузях.

Обраний нами статистичний аналіз поділимо на два періоди: 1992–2008 рр. – період існування номенклатури спеціальностей до введення наукової галузі «соціальні комунікації»; 2008–2015 рр. – період, ко-

ли зазнала змін номенклатура спеціальностей і було введено низку нових спеціальностей у 27-й галузі «соціальні комунікації», і, відповідно, відбулося перерформатування низки дисциплін, переведених до цієї спеціальності. Серед них були й ті, що мали своїм об'єктом книги, газети, журнали та інші види періодики. Було введено такі спеціальності (подаються за шифрами відповідно до галузей науки), визначена галузь науки:

27.00.01 – Теорія та історія соціальних комунікацій: вивчає сутність, закономірності соціальних комунікацій, процеси, структури та форми соціально-комунікаційних відносин;

27.00.02 – Документознавство, архівознавство: вивчає сутність, закономірності, засоби та форми функціонування документа і документоутворень в оперативному та архівному стані документально-інформаційних систем, інформаційних потоків, ресурсів і комунікацій;

27.00.03 – Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство: вивчає історію, теорію та практику книговидавничої, книготоргівельної, бібліотечної, бібліографічної діяльності, розвиток та функціонування бібліотечно-інформаційних систем і комунікацій;

27.00.04 – Теорія та історія журналістики: вивчає теорію, історію, сутність, процеси, організаційні форми та структури журналістики в системі соціокомунікативної діяльності, феномен масової інформації та засоби її розповсюдження, соціокультурні підвалини взаємодії засобів масової комунікації з соціумом;

27.00.05 – Теорія та історія видавничої справи та редагування: вивчає теорію, історію, методологію, організацію, технологічне забезпечення видавничої діяльності та редагування, їх структурно-функціональні трансформації в умовах електронного середовища;

27.00.06 – Прикладні соціально-комунікаційні технології: вивчає історію, теорію, методологію, організацію, становлення прикладних комунікаційних технологій у системі соціальної діяльності (в науці, політиці, виробництві, культурі, освіті тощо);

27.00.07 – Соціальна інформатика: досліджує соціально-комунікаційні структури як об'єкти інформатизації, закономірності розвитку автоматизованих технологій відповідно до предметно-об'єктних трансформацій у сфері соціальних комунікацій, виявляє особливості процесів інтелектуалізації суспільної діяльності, інтелектуальної обробки інформації та знань [1].

Навіть загальне знайомство зі змістом спеціальності показує схожість досліджень, об'єднаних у галузі соціальних комунікацій та певні перетинання не лише об'єкта, а й предмета дослідження, зокрема у сфері документа і книги, видавничої справи, соціально-комунікаційних технологій, масових та наукових комунікацій тощо. Вивчення цього процесу має неабияке значення для книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства як спеціальності, що досліджує книгу, періодичу в теоретико-методологічному, прикладному значенні, а також організовує збирання, зберігання фондів та надає їх у суспільне користування, здійснюючи безпосередньо комунікаційні процеси, пов'язані з обігом інформації.

Загалом за цей період було захищено 331 дисертацію, в яких безпосередньо або опосередковано висвітлюються питання функціонування книги, газетної та журнальної періодики в різних аспектах.

Найбільші показники припадають на період зміни номенклатури спеціальностей, а спад спостерігається 2009 р., коли значна кількість дисертантів мала пристосуватися до вимог нової номенклатури, а надалі – знову маємо зростання кількості дисертацій, що свідчить про доцільність подальшого розвитку наукових спеціальностей у межах соціальних комунікацій. На жаль, останні два роки характеризуються певним спадом. На нашу думку, це пояснюється не насиченістю галузі знань науковими дослідженнями, а соціопсихологічними чинниками, пов'язаними з політичними процесами в Україні, загальним станом науки, яка втрачає фінансування, падінням престижності наукових досліджень тощо.

Тепер розглянемо основні показники захисту дисертацій за шифрами, назвами спеціальностей та кількістю захищених дисертацій упродовж 1993 – поч. 2008 рр. (див. табл. 1).

За означений період було захищено 183 дисертації. З них, кандидатських та докторських із соціальних комунікацій за галуззю «Історичні науки» – 92 (50 %); «Філологічні науки» – 76 (24,2 %). Незначна кількість робіт була захищена в інших галузях: «Педагогічні науки» – 5; «Мистецтвознавство» – 1; «Політологічні науки» – 2; «Юридичні науки» – 1; «Фізичне виховання та спорт» – 1; «Культурологія» – 3; «Державне управління» – 1.

Найбільше дисертацій захищено у рамках філологічних наук (тут переважають праці зі спеціальностей «Журналістика», «Українська література») та історичних наук (найвищий відсоток дають

Таблиця 1

Показники захищених дисертацій (1993 – поч. 2008 рр.)

Шифр спеціальності. Галузь науки	Назва спеціальності	Кількість дисертацій
05.25.04	Історичні науки	3
07.00.01	Історичні науки	17
07.00.02	Історичні науки	7
07.00.06	Історичні науки	17
07.00.07 (07.00.10)	Історичні науки	2
07.00.08	Історичні науки	45
07.00.08	Філологічні науки	2
07.00.10	Історичні науки	1
09.00.11	Історичні науки	1
10.01.01	Філологічні науки	8
10.01.08	Філологічні науки	63
10.02.01	Філологічні науки	1
10.02.04	Філологічні науки	2
12.00.01	Юридичні науки	1
13.00.01	Педагогічні науки	5
17.00.01	Мистецтвознавство	2
17.00.05	Мистецтвознавство	1
23.00.02	Політологічні науки	2
24.00.01	Фізичне виховання та спорт	1
25.00.02	Державне управління	1
26.00.01	Культурологія	3

праці зі спеціальностей «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство», «Історія України», «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни»).

Після 2007 р. змінюється номенклатура спеціальностей, змінюються і показники (табл. 2).

Таблиця 2

Показники захищених дисертацій (2008–2015 рр.)

Шифр спеціальності. Галузь науки	Назва спеціальності	Кількість дисертацій
05.13.06	Технічні науки	3
07.00.01	Історичні науки	8
07.00.02	Історичні науки	3
07.00.06	Історичні науки	10
07.00.07	Історичні науки	2
08.00.03	Економічні науки	1
09.00.04	Філософські науки	1
10.01.01	Філологічні науки	1
10.01.08	Філологічні науки	1
10.02.01	Філологічні науки	2
13.00.01	Педагогічні науки	7
17.00.07	Мистецтвознавство	2
23.00.02	Політичні науки	1
23.00.03	Політичні науки	1
27.00.01	Соц. комунікації	13
27.00.03	Соціальні комунікації	12
27.00.03	Історичні науки	14
27.00.04	Соціальні комунікації	46
27.00.05	Соціальні комунікації	13
27.00.06	Соціальні комунікації	7

Загалом за цей період було захищено 148 дисертацій, присвячених різним питанням історії, теорії, практики існування книги та періодики. З них 91 (61,5 %) захищена за шифрами галузі 27 і присуджено ступінь доктора та кандидата наук із

соціальних комунікацій; з них за шифрами галузі 27 – історичні науки – 37 (27%) (14 з них у межах галузі 27 – соціальні комунікації за шифром 27.00.03); педагогічні науки – 7 (4%). Інші показники: філологічні науки – 4; філософські науки – 1; мистецтвознавство – 2; політологічні науки – 2; технічні науки (інформаційні технології) – 3; економічні науки – 1.

Для розуміння реалій дисертаційних захистів принципово зазначити, що до складу нових спеціальностей соціальних комунікацій увійшли ті, що перебували у складі спеціальностей «Журналістика», «Загальна педагогіка та історія педагогіки», «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство», які фактично змінили лише шифр спеціальності.

Важливим для оцінки динаміки цього процесу є аналіз дисертаційної активності вишів, наукових установ та бібліотек, котрі виховали кандидата або доктора наук та організували захист його дисертації – при наявності спеціалізованої вченої ради за профілем спеціальності.

Нині сформувалося декілька потужних центрів підготовки кадрів вищої кваліфікації, де розробляються проблеми, пов'язані з функціонуванням книги, періодики в історичному просторі і сьогоденні, комунікаційними властивостями традиційних та електронних ресурсів книги, газет та журналів, з впливом на розвиток науки, культури, освіти, національної, масової свідомості. Серед них: Київський національний університет імені Тараса Шевченка (134), Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського НАН України (61), Класичний приватний університет (Запорізький інститут державного та муніципального управління, Гуманітарний університет) (14); Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (13), Київський національний університет культури і мистецтв Міністерства культури і мистецтв України, м. Київ (13); Львівський національний університет ім. Івана Франка МОН України (12); Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара МОН України (9), Харківська державна академія культури Міністерства культури і мистецтв України (9).

По п'ять захистів відбулося в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка МОН України. По 4 – в Інституті історії України Національної академії наук України, Одеському національному університету ім. І. І. Мечникова МОН України, Запорізькому національному

університеті МОН України, Прикарпатському національному університеті ім. Василя Стефаника МОН України, Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна МОН України.

Досить багато вищів показують незначну кількість захистів – від 3 до 1, але тут йдеться про галузеву науку, що представляє дещо інший зміст наукового знання. Це, зокрема, Національна наукова сільсько-господарська бібліотека НААН України, Державний економіко-технологічний університет транспорту Міністерства транспорту та зв'язку України, Донецький національний університет, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Інститут педагогіки НАПН України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Київський славістичний університет (м. Київ), Львівська академія мистецтв, Національний університет внутрішніх справ, м. Харків, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» МОН України, Національний університет «Львівська політехніка» МОН України, Одеська національна юридична академія, Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Черкаський державний технологічний університет тощо.

Наведені показники характеризують переважно процес вивчення галузевої наукової періодики, що також відображає функції книги і періодики у системі галузевого знання.

Оже, тема книги і періодики була обрана для підготовки дисертацій у 65 освітніх і наукових установах, але визнаними лідерами тут є дві установи: 88 з них (27 %) було виконано в КНУ ім. Т. Шевченка; 48 (13,1 %) – НБУВ.

Розподіл профілів спеціальностей, що існують у повноваженнях спеціалізованих вчених рад різних установ, показав: основна кількість дисертацій захищається в КНУ імені Тараса Шевченка 134 (40 %) за декількома спеціальностями: 27.00.01 – Теорія та історія соціальних комунікацій; 27.00.04 – Теорія та історія журналістики; 27.00.05 – Теорія та історія видавничої справи та редагування; 27.00.06 – Прикладні соціально-комунікаційні технології. Найбільша кількість захистів припадає на 27.00.04 – Теорія та історія журналістики; 27.00.05 – Теорія та історія видавничої справи та редагування.

Наступною установою за кількістю захистів є НБУВ. За спеціальністю 27.00.03 – «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» – тут захищена 61 дисертація (18,5 %). Враховуючи,

що цей показник представляє одну спеціальність, можна говорити про високий рівень розвитку досліджень книги, газетної та журнальної періодики у межах спеціальності.

В інших спецрадах захищалися дисертації, де предметом дослідження були різні аспекти теми, де йшлося про різні властивості друку – в історичному, літературознавчому, педагогічному, політологічному, мистецтвознавчому та інших аспектах галузевих видів періодики, у т. ч. в природознавчих та технічних науках.

Загальна статистика захистів показує, що з 331 дисертації лише 35 (10,6 %) є докторськими дисертаціями. Це, зокрема, дисертації: О. В. Богуславського [2], А. А. Бойко [3], М. К. Василенка [4], Л. Є. Василик [5], І. С. Гребцової [6], П. І. Губи [7], Л. А. Дубровіної [8], С. М. Квіта [9], Т. І. Ківшар [10], Г. І. Ковальчук [11], Ю. В. Колісника [12], О. Ф. Коновця [13], С. О. Костилюєвої [14], С. І. Кравченко [15], І. В. Крупського [16], В. М. Кулика [17], С. М. Лободи [18], К. В. Лобузіної [19], В. П. Ляхоцького [20], В. А. Маркової [21], С. М. Мішука [22], Е. І. Огар [23], І. З. Павлюка [24], І. С. Паримського [25], М. М. Романюка [26], Г. Я. Рудого [27], Н. М. Сидоренко [28], Л. В. Снісарчук [29], Л. В. Супрун [30], М. С. Тимошика [31], Цісака Войцеха [32], Г. М. Швецової [33], Б. З. Якимовича [34].

Отже, йдеться лише про 10 % докторських дисертацій від загальної кількості дисертаційних праць. Однак цей показник, на нашу думку, відображає не лише певну слабкість теоретичних засад розроблення питань історії, теорії книги та періодики у галузі соціальних комунікацій, а й відносну молодість самої наукової галузі, недостатнє формування наукової бази емпіричних досліджень, де б домінували розробки «білих плям» історії. Безумовно, для незалежної України це було найбільш актуальне завдання. Сьогодні вже сформувалася міцна парадигма дослідження книги, періодики як ресурсів науки, освіти і культури в умовах інформаційного контексту розвитку суспільства знань, глобалізації інформаційних процесів та масових засобів комунікації, що характеризує сучасний стан українського суспільства.

Наукові виміри докторських дисертацій дають змогу одержати такі відомості щодо досліджень в рамках:

філологічних наук:

10.01.08 (Журналістика): А. А. Бойко, М. К. Василенко, С. М. Квіт, Н. М. Сидоренко, М. С. Тимошик, В. Цісак;

історичних наук:

07.00.01 (Історія України): С. О. Костишева;

07.00.02 (Всесвітня історія): І. С. Гребцова;

07.00.06 (Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни): П. І. Губа, Л. А. Дубровіна, І. В. Крупський М. М. Романюк, Г. Я. Рудий;

07.00.08 (Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство): Т. І. Ківшар, Г. І. Ковальчук, В. П. Ляхощкий, Г. М. Швецова, Б. З. Якимович;

07.00.10 (Історія науки і техніки): О. Ф. Коновець;

27.00.03 (Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство): С. М. Міщук;

політологічних наук:

23.00.02 (Політичні інститути та процеси): В. М. Кулик;

педагогічних наук:

13.00.01 (Загальна педагогіка та історія педагогіки): С. М. Лобода;

із соціальних комунікацій (з 2008 р.):

22.00.04 (Теорія та історія журналістики): О. В. Богуславський, Л. Є. Василик, Ю. В. Колісник, С. І. Кравченко, І. З. Павлюк, Л. В. Сніцарчук, Л. В. Супрун;

27.00.01 (Теорія та історія соціальних комунікацій): Е. І. Огар, І. С. Паримський;

27.00.03 (Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство): К. В. Лобузін, В. А. Маркова.

За статистичними даними, дослідження книги та періодики майже повністю перейшло від філологічних (передусім, «журналістика»), педагогічних і частково історичних наук – до соціальних комунікацій. Короткотерміновість цього процесу – переконливе свідчення динамічного розвитку напряму «Соціальні комунікації». Водночас, різноманітність спеціальностей показує й широку запитуваність об'єкта досліджень у різних наукових галузях, відображає синтезовану сутність змісту, функцій книги і періодики як соціального явища.

Основана вимога докторської дисертації – теоретичний внесок у розвиток наукового напряму. Тематичне різноманіття докторських дисертацій розкриває напрями, які почали розроблятися в хронологічному порядку: історія і теорія книги – від її історичних форм та книжкових пам'яток (рукописної форми, стародруків, цінних та рідкісних видань) і до XIX ст.; XIX – початок XX ст., коли активно формуються новітня українська література, національна українська книжка, просвітницька преса, журнальна періодика та виникають ук-

раїнські видавництва; роки Української революції та подальші історичні періоди XX ст., пов'язані із радянською ідеологією, що так фатально позначилися на долі української книги і періодики.

Істотного розвитку набула проблематика стосовно сучасного стану комунікаційних процесів, електронних технологій інформаційної сфери, пов'язаної з книгою та періодикою, розвитку друкованих мас-медіа, національної преси, регіональних тенденцій у галузі преси, різних видів книги та періодичного друку. З'являються біобібліографічні дослідження видатних вчених і просвітяників, які залишили помітний слід в історії книгодрукування та преси, а також дослідження ролі книги і періодики у процесах державного управління. Одним з напрямів стало вивчення соціальних функцій книги та преси в динаміці сучасного інформаційно-комунікаційного процесу, розвитку електронних ресурсів бібліотек, електронних видавництв, електронного суспільства та соціально-психологічних аспектів комунікаційних процесів в умовах глобалізації інформаційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Доступ: http://www.journ.univ.kiev.ua/nauka/naukova_stor/Pasport_CK_VAK.pdf

2. *Богуславський О. В.* Преса міжвоєнної української еміграції в Європі 1919–1939 рр.: національно-патріотична дискусія : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій [22.00.04] / Богуславський Олег Вікторович ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2008. – 38 с.

3. *Бойко А. А.* Преса православної церкви в Україні кінця XIX – початку XX століття: тематика і проблематика : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08 / Бойко Алла Анатоліївна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 31 с.

4. *Василенко М. К.* Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08. / Василенко Микита Кімович ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2007. – 36 с.

5. *Василик Л. Є.* Сучасна світоглядна публіцистика літературно-художніх видань в контексті історії української журналістики: концептосфера національної ідентичності : автореф. дис. ... д-ра наук із соціальних комунікацій : 27.00.04 / Василик Любов Євгенівна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2010. – 36 с.

6. *Гребцова І. С.* Періодична преса в суспільному розвитку Південного степового регіону Російської імперії (1820–1865) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.02 / Гребцова Ірена Світозарівна ; Одеський національний ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2002. – 32 с.

7. *Губа П. І.* Періодична преса як джерело дослідження українського державотворчого процесу 1917–1920 рр. : автореф. дис. ... д-ра іст. наук / Губа Павло Іванович ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2007. – 39 с.
8. *Дубровіна Л. А.* Кодикологія та кодикографія як спеціальні історичні дисципліни в дослідженнях історії української книги : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : спец. 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство і спеціальні історичні дисципліни» / Дубровіна Любов Андріївна ; Інститут історії України. – К., 1993. – 42 с.
9. *Квіт С. М.* Дмитро Донцов і «Літературно-Науковий Вістник» («Вістник») на тлі розвитку української літератури і журналістики 20–30-х років. Ідеологічні, естетичні та організаційні принципи: автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08 / Квіт Сергій Миронович ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2000. – 36 с.
10. *Ківшар Т. І.* Український книжковий рух: книговидання та книгопоширення (1917–1923 рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Ківшар Таїсія Іванівна ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського – К., 1996. – 46 с.
11. *Ковальчук Г. І.* Теорія та практика книжкового пам'яткознавства ХХ століття : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Ковальчук Галина Іванівна; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2005. – 37 с.
12. *Колісник Ю. В.* Журнальна періодика УРСР (1950–1980 рр.) у формуванні суспільної свідомості : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.04 / Колісник Юрій Вікторович ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2013. – 36 с.
13. *Коновець О. Ф.* Науково-просвітницька преса України ХІХ – перша третина ХХ ст. Історія. Теорія. Практика: автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.10 / Коновець Олександр Федорович ; Київський ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 1994. – 39 с.
14. *Костишева С. О.* Становлення і розвиток друкованих засобів масової інформації новітньої України (друга половина 80-х – 90-ті рр. ХХ ст.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01 / Костишева Світлана Олександрівна ; Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2004. – 36 с.
15. *Кравченко С. І.* Періодичні видання Польщі 20–30-х років ХХ століття у світлі суспільно-культурних процесів міжвоєнної доби: літературна комунікація, польсько-український діалог : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.04 «Теорія та історія журналістики» / Кравченко Світлана Іванівна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2010. – 32 с.
16. *Крупський І. В.* Преса як джерело досліджень національно-визвольних змагань за українську державу (Друга половина ХІХ – перша чверть ХХ ст.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.06 / Крупський Іван Васильович ; НАН України ; Інститут укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського – К., 1996. – 29 с.
17. *Кулик В. М.* Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.02 / Кулик Володимир Михайлович, Ін-т політич. і етнонаціональн. досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К., 2010. – 28 с.
18. *Лобода С. М.* Педагогічна преса як чинник формування педагогічної творчості вчителя в історії розвитку української освіти (ХХ століття) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Лобода Світлана Миколаївна ; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2011. – 44 с.
19. *Лобузін К. В.* Знаннєві ресурси у бібліотечно-інформаційній діяльності: організація, управління, доступ : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.03 / Лобузін Катерина Вілентіївна ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013. – 38 с.
20. *Ляхоцький В. П.* Видавнича, архівно-археографічна та бібліотечно-бібліографічна діяльність Івана Огієнка (митрополита Іларіона) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : спец. 07.00.08 / Ляхоцький Володимир Павлович; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського.– К., 2001. – 28 с.
21. *Маркова В. А.* Книжкова комунікація: теорія, історія, перспективи розвитку : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.03 / Маркова Вікторія Анатоліївна ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2011. – 36 с.
22. *Мищук С. М.* Історико-кодикографічні та бібліографічні дослідження рукописно-книжкової стадії України (друга половина ХІХ – 30-ті роки ХХ ст.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Мищук Сергій Миколайович ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського – К., 2009. – 32 с.
23. *Огар Е. І.* Новітня українська дитяча книга: соціокультурний, комунікативний та видавничий виміри : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.01 / Огар Емілія Ігорівна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2013. – 32 с.
24. *Павлюк І. З.* Українськомовна легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–2000 років як структурна частина загальнонаціонального інформаційного простору : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.04 / І. З. Павлюк; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2009. – 40 с.
25. *Паримський І. С.* Національна преса – суспільна домінанта інформаційного простору демократичної держави : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунікацій : 27.00.01 / І. С. Паримський; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2013. – 32 с.
26. *Романюк М. М.* Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільно-політичного життя краю (1870–1940 рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 / Романюк Мирослав Миколайович ; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – К., 2000. – 36 с.
27. *Рудий Г. Я.* Періодика України як об'єкт джерелознавчого дослідження української культури (1917–1920

рр.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 / Рудий Григорій Якович ; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – К., 2004. – 33 с.

28. *Сидоренко Н. М.* Українська таборова преса першої половини ХХ століття: проблеми національно-духовного самоствердження : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08 / Сидоренко Наталія Миколаївна ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2000. – 34с.

29. *Сніцарчук Л. В.* Українська преса Галичини (1919–1939): політико-правові умови функціонування, тенденції розвитку, організаційно-журналістська практика : автореф. дис. ... д-ра із соц. комунікацій : 27.00.04 / Сніцарчук Лідія Віталіївна; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2010. – 32 с.

30. *Супрун Л. В.* Комунікаційна система «Літературно-Наукового Вістника» («Вістника»): мовноментальні детермінанти : автореф. дис. ... д-ра наук із соціальних комунікацій : 27.00.04 / Людмила Вікторівна Супрун ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2013. – 32 с.

31. *Тимошик М. С.* Українознавчі проблеми в науковій, публіцистичній, редакторській і видавничій діяльності Івана Огієнка : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08 / Тимошик Микола Степанович ; Київський ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 1997. – 43 с.

32. *Цісак Войцех.* Трансформація преси в Польщі і Україні в контексті суспільних змін (1989–1999 рр.) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08 / Цісак Войцех ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Ін-т журналістики. – К., 2001. – 42 с.

33. *Швецова Г. М.* Документ і книга в системі соціальних комунікацій : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Швецова Галина Миколаївна ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2002. – 32 с.

34. *Якимович Б. З.* Іван Франко як книгознавець і видавець (1890-ті роки ХІХ ст. – 1916 р.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : спец. 07.00.08 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Якимович Богдан Зіновійович ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2008. – 38 с.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2016 р.

UDC 001.817:[002.1+050](477)«19-20»

Olena Pastushenko,

Ph.D., Chief Specialist of staff certifying Department, MES of Ukraine

DYNAMICS OF DEVELOPMENT IN STUDIES OF DISSERTATIONS AND PERIODIC PUBLICATIONS IN UKRAINE (1992-2015)

In this work, the attention is given to some questions of theses, the studies of books and periodicals of the period of independence of Ukraine. A bibliometric analysis of the total number of theses, distribution in the chronology protection aspects of disciplines and specialties, dissertation activities and institutions where these theses defended is provided. The development of doctoral dissertations and theoretical studies of books and periodicals history and theory in the field of social communications, the urgent issues of the modern information society are highlighted in this work.

Keywords: thesis activity, books and periodicals, bibliometric analysis, social communication.

УДК 001.817:[002.1+050](477)«19-20»

Елена Пастушенко,

канд. філол. наук, головний спеціаліст департаменту аттестації кадрів МОН України

ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ ДИССЕРТАЦИОННЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ КНИГИ И ПЕРИОДИКИ В УКРАИНЕ (1992-2015)

Рассмотрены диссертационные исследования книги и периодики за период независимости Украины, проведен их библиометрический анализ. Раскрыта динамика защиты диссертаций, осуществлено их распределение по отраслям знаний и специальностям. Особое внимание уделено докторским диссертациям, посвященным теории книги и периодики в области социальных коммуникаций, актуальным вопросам информационного общества.

Ключевые слова: диссертационная активность, книга и периодика, библиометрический анализ, социальные коммуникации.